

Paweł Górecki
(Jarocin)

SPRAWOWANIE WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI PRZEZ SĄDY ADMINISTRACYJNE JAKO GWARANCJA PRZESTRZEGANIA PRAW CZŁOWIEKA

ABSTRAKT

Zasada prawa do sądu jest jednym z podstawowych praw człowieka i obywatela, przyznanych przez normy prawa międzynarodowego publicznego, jak też Konstytucję RP z 1997 r. Na gruncie tej konstytucji rozwinięciem tej zasady są zakaz zamykania drogi sądowej do dochodzenia naruszonych wolności i praw, prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, gwarancje niezależności i niezawisłości sądów i trybunałów oraz niezawisłości sędziowskiej, a także zasada monopolu sądownictwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. W polskim porządku prawnym wymiar sprawiedliwości sprawowany jest przez Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Szczególna rola przypada sądom administracyjnym, które sprawują wymiar sprawiedliwości w zakresie kontroli wykonywania administracji publicznej. Celem działania tych sądów jest ochrona wolności i praw jednostki (podmiotów prawa) w stosunkach z administracją publiczną, co służy urzeczywistnianiu zasady demokratycznego państwa prawa. W państwie takim konieczne jest, aby nad działalnością organów administracji publicznej kontrolę sprawował sąd administracyjny, który chroniłby obywatela przed arbitralnością administracji i wyrokował, które działania organów w danym przypadku są zgodne z prawem, a które nie mają cechy legalności.

SŁOWA KLUCZOWE: prawo do sądu, polskie prawo administracyjne, sądy administracyjne, administracja publiczna

---

Nie ma jednej definicji praw człowieka. Przedstawiciele nauki poszczególnych państw tworzą własne, niejednokrotnie bardzo zbieżne ze sobą

definicje. W encyklopedii międzynarodowego prawa publicznego można przeczytać, iż prawa człowieka to „wolności, środki ochrony oraz świadczona, których respektowanie właśnie jako praw, zgodnie ze współcześnie akceptowanymi wolnościami, wszyscy ludzie powinni móc domagać się od społeczeństwa, w którym żyją”¹. Prawa człowieka to więc prawa moralne przynależne każdej jednostce niezależnie od tego, czy owa jednostka zdaje sobie sprawę z ich istnienia. Niewątpliwą zdobyczą wieku XX jest to, że prawa człowieka stały się faktem prawa pozytywnego. Nastąpiło to w wyniku zmiany mentalnej społeczeństw po przeżyciach II wojny światowej i powszechnego zaakceptowania praw człowieka jako tych, które stanowią wartość respektowaną w całym świecie. Od tego momentu prawa człowieka zaczęły wyznaczać nowe standardy w systemach politycznych i prawnych. Przeniesienie do rzeczywistości prawnej praw człowieka było podyktowane stanowiskiem państw, aby nie były one tylko deklaracjami istniejącymi w świadomości społecznej, ale także korzystały z powagi instytucji stworzonych przez państwo na użytek ochrony praw przynależnych jednostce. Samoograniczenie się państwa w zakresie sprawowania władzy i wykorzystania aparatu represji wobec jednostki stwarza nowe możliwości w kształtowaniu prawnej oraz faktycznej rzeczywistości obywateli. Konieczność respektowania przez państwo autonomii jednostki, jej podmiotowości, wymusza odpowiednią strukturę państwa, a mianowicie podział władzy i istnienie niezależnego, niezawisłego sądownictwa. W przeciwnym wypadku realizacja wartości wynikających z praw człowieka będzie nierealna.

Możliwość dochodzenia praw i ochrona statusu jednostki jest najistotniejszym elementem praw człowieka. Przejawem tego założenia jest ustanowienie prawa do sądu. Doktryna wypracowała wiele definicji tego pojęcia; na przykład H. Mądrzak definiuje prawo do sądu jako „odrębne i niezależne od innych powiązań normatywnych prawo przysługujące jednostce wobec państwa. W szczególności prawo to przysługuje na mocy postanowienia konstytucyjnego każdemu niezależnie od istnienia i treści stosunku materialnoprawnego i wynikających z niego uprawnień i obowiązków”². P. Hofmański podkreśla natomiast, że prawo to:

- 1 *Encyclopedia of Public International Law*, vol. 8: *Human Rights and the Individual International Law. International Economic Relations*, Amsterdam–New York–Oxford 1985, s. 268; cyt. za: W. Osiatyński, http://www.hfhrpol.waw.pl/pliki/WOsiatynski_HistIFilo.pdf.
- 2 H. Mądrzak, *Prawo do sądu jako gwarancja ochrony praw człowieka (studium na tle polskiego prawa konstytucyjnego, prawa cywilnego materialnego i procesowego)*, [w:]

„Ma charakter wtórny w stosunku do innych praw i wolności, których ochronie służy. Konieczność jego zapewnienia pojawia się bowiem dopiero wówczas, gdy korzystanie z innych praw i swobód napotyka trudności”³. A. Zieliński rozróżnił pojęcie prawa do sądu i prawa do procesu, stwierdzając, że określenia te, co prawda, wyrażają tę samą treść, jednakże kładą nacisk na różne elementy szczegółowe. I tak, prawo do sądu to przede wszystkim dostępność do sądu, a prawo do procesu zwraca uwagę na gwarancje proceduralne w toku już toczącego się procesu⁴.

Zasada prawo do sądu ma swoje źródło nie tylko w prawie wewnętrznym, ale także w umowach międzynarodowych ratyfikowanych przez Polskę. Na podstawie przepisu art. 14 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r. „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny i bezstronny sąd ustanowiony przez ustawę przy orzekaniu co do zasadności oskarżenia przeciwko niemu w sprawach karnych oraz do jego praw i obowiązków w sprawach cywilnych”⁵. Art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 r. stanowi, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonych przeciwko niemu sprawie karnej”⁶.

Zasada prawa do sądu, jako jedno z podstawowych praw człowieka i obywatela, jest wyartykułowana w różnych aktach normatywnych funkcjonujących w polskim systemie prawnym. Jednym z takich źródeł jest Konstytucja RP z 1997 r., która w art. 45 ust. 1 stwierdza, że „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Rozwinięciem tej zasady na gruncie ustawy zasadniczej, w dalszych jej postanowieniach, są art. 77 ust. 2 zakazujący zamykania drogi sądo-

---

L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki i ich ochrona sądowa*, Warszawa 1997, s 189 i n.

3 P. Hofmański, *Prawo do sądu w sprawach karnych jako gwarancja ochrony praw człowieka*, [w:] L. Wiśniewski (red.), *Podstawowe prawa jednostki...*, s. 201.

4 A. Zieliński, *Postępowanie przed NSA w świetle „prawa do sprawiedliwego procesu sądowego”*, Państwo i Prawo, 1992, z. 7, s 15–16.

5 Dz.U. z 1977 r., nr 38, poz. 167.

6 Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284.

wej do dochodzenia naruszonych wolności i praw, art. 78 zapewniający stronom prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, art. 173 podkreślający niezależność i niezawisłość sądów i trybunałów, art. 175 ustanawiający monopol sądownictwa w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz art. 178 zawierający zasadę niezawisłości sędziowskiej.

Ustrojodawca w przepisach Konstytucji RP z 1997 r. zagwarantował jednostce prawo do sądu między innymi poprzez ustanowienie monopolu sądownictwa. Jest to o tyle ważne, że daje obywatelowi poczucie bezpieczeństwa, iż jego sprawa będzie rozpatrywana przez podmiot fachowy, właściwy, przewidziany ustawą, a przede wszystkim niezależny i niezawisły. W art. 175 ust. 1 określono wprost, jakie instytucje sprawują wymiar sprawiedliwości, a mianowicie są to Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe.

Ustrojowe miejsce sądów administracyjnych wskazują postanowienia Konstytucji RP, na podstawie których należy stwierdzić, że stanowią one władzę sądowniczą niezależną i odrębną od władzy wykonawczej i ustawodawczej. Ustawa zasadnicza w swoich postanowieniach wydziela sądownictwo administracyjne z jednolitej struktury sądownictwa i tworzy odrębny pion w ramach władzy sądowniczej z NSA na czele, powierzając mu kontrolę działalności administracji publicznej. Sądownictwo administracyjne stało się więc odrębnym podmiotem w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zasadnicza, z momentem wejścia w życie ustaw reformujących sądownictwo administracyjne, pozbawiła Sąd Najwyższy kompetencji nadzorczych względem sądownictwa administracyjnego i tym samym w owe uprawnienia nadzorcze wyposażyła NSA. Konstytucja pozostawiła jednak Sądowi Najwyższemu kompetencje nadzorcze w zakresie orzekania w stosunku do sądów powszechnych i wojskowych (art. 183 ust. 1).

Ustawodawca, ale także orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego⁷ podkreślają, że istota wymiaru sprawiedliwości przejawia się w tym, iż może być on sprawowany jedynie przez sądy, a pozostałe władze nie mogą ingerować w ich zakreślone kompetencje bądź w nich uczestniczyć. Trybunał Konstytucyjny w swoim wyroku z 2 czerwca 1999 r.⁸ podaje, że „sądowny wymiar sprawiedliwości jest integralnie związany z gwaran-

7 Wyroki TK z 7 stycznia 1992 r., K 9/91, oraz z 25 lutego 1992 r., K 3/91.

8 Wyrok TK z 2 czerwca 1999 r., K 34/98, OTK ZU 1999, nr 5, poz. 94.

towanym konstytucyjnie prawem do sądu (art. 45 ust. 1) oraz z konstytucyjnym zakazem zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw (art. 77 ust. 2). Normy konstytucyjne nie określają przy tym, w drodze jakich procedur i przed jakim sądem ma być realizowana ochrona naruszonych praw i wolności. Panuje przekonanie, wyrażone ostatnio także w orzecznictwie (zob. wyrok SN z 17 grudnia 1997 r., I CKN 370/97, OSNC 1998 r., nr 7–8, poz. 116), że pojęcia sądu i drogi sądowej oraz wymiaru sprawiedliwości są integralnie związane z formułą art. 175 konstytucji⁹. Dalej zaś Trybunał podaje, że „wymiar sprawiedliwości nie oznacza, aby wszystkie sprawy i spory dotyczące sytuacji prawnej jednostki musiałyby być od początku rozstrzygane przez sądy (...) zawsze jednak sądom musi przysługiwać pozycja nadrzędna, umożliwiającą zweryfikowanie rozstrzygnięcia organu pozasądowego”.

Na gruncie Konstytucji RP zakres działalności sądów administracyjnych wyznacza art. 177 i 184, powierzając im sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w sprawach wyznaczonych ustawowo. Przepisy te pozwalają na stwierdzenie, że ustawodawca wyposażył sądy powszechne w generalną właściwość w zakresie orzekania w sprawach, poza tymi, które zostały zastrzeżone ustawą dla innych sądów. Oznacza to, że na sądach powszechnych spoczywa zasadniczy ciężar sprawowania wymiaru sprawiedliwości i to że w braku wyraźnego zastrzeżenia ustawowego to właśnie sądy powszechne są właściwe do rozpatrzenia sprawy⁹. Tym samym tworzy się obowiązek dla sądów powszechnych rozpoznania wszelkich spraw objętych gwarancją prawa do sądu, gdy brak wyraźnych przepisów określających właściwość innych sądów¹⁰. Jednakże w przypadku, kiedy sprawa obejmuje kontrolę działalności administracji publicznej, w oparciu o przepis art. 184 Konstytucji RP następuje przeniesienie ciężaru domniemania sprawowania wymiaru sprawiedliwości na rzecz sądownictwa administracyjnego.

Natomiast art. 175 Konstytucji RP, po pierwsze, ustanawia monopol sądów w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, który jest szczególnie akcentowany w sprawach, gdzie bierze udział jednostka. Po drugie, wskazuje, że sądy administracyjne są sądami szczególnymi, a więc takimi, które nie są częścią systemu sądów powszechnych. Jak to stanowi Trybu-

⁹ M. Masternak-Kubiak, T. Kuczyński, *Prawo o ustroju sądów administracyjnych. Komentarz*, Warszawa 2009, komentarz do art. 1.

¹⁰ *Ibidem*, komentarz do art. 1.

nał Konstytucyjny w swoim wyroku z 14 czerwca 1999 r., sądy administracyjne są „wyodrębnioną konstytucyjnie częścią władzy sądowniczej, specjalnie powołaną do tego celu, nie zaś organem kontroli zewnętrznej nad administracją publiczną. Inne są bowiem cele kontroli administracji publicznej. Kontrola ta sprawowana jest wyłącznie z punktu widzenia interesu publicznego, polegającego na zapewnieniu legalnego i celowego działania tej administracji w imię dobra wspólnego. Jeśli zaś chodzi o kontrolę sądową, to jej podstawowym celem jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Chodzi tu przede wszystkim o ochronę praw i wolności jednostki (podmiotów prawa), choć i te inne cele są przez sądy administracyjne brane pod uwagę”¹¹.

Naczelny Sąd Administracyjny oraz inne sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości w zakresie kontroli wykonywania administracji publicznej. Kontrola ta obejmuje również orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego i aktów normatywnych terenowych organów administracji rządowej (art. 184 Konstytucji RP). Istotą kontroli sądów administracyjnych jest „ochrona wolności i praw jednostki (podmiotów prawa) w stosunkach z administracją publiczną oraz budowanie i utrwalanie zasady państwa prawa i wprowadzanych z niej standardów. Podstawową funkcją sądownictwa administracyjnego jest ochrona praw podmiotowych jednostki. Przyjęcie tej funkcji wypływa z założeń systemu weryfikacji administracji publicznej w państwie prawa, co ma związek z realizacją zasad praworządności”¹². W związku z tym celem sądownictwa administracyjnego jest ochrona jednostki przed pozbawionym legalności działaniem administracji publicznej, z istoty bowiem stosunku administracyjnoprawnego wynika niebezpieczeństwo subiektywnego stosowania prawa. A trzeba mieć także na uwadze doraźne względy polityki administracyjnej, które nie zawsze wpływają na stosowanie prawa zgodnie z jego literą, stąd istnienie sądownictwa administracyjnego jako czynnika obiektywnego w zakresie stosowania prawa. Jednakże nie wolno tracić z pola widzenia tego, iż sądownictwo administracyjne ma przede wszystkim na celu ochronę porządku prawnego, a podstawowym środkiem do osiągnięcia tego celu jest szybkie i sprawne sprawowanie wymiaru sprawiedliwości¹³. Wyraża

11 Wyrok TK z 14 czerwca 1999 r., K 11/98, OTK ZU, 1999, nr 5, poz. 97.

12 M. Masternak-Kubiak, T. Kuczyński, *op. cit.*, komentarz do art. 1.

13 J.S. Langrod, *Problemy sądownictwa administracyjnego*, Kraków 1928, s. 1.

się to w sformułowaniu zawartym w art. 1 § 2 Ustawy z 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (u.s.a.)¹⁴, w którym stwierdzono, iż kontrola działalności administracji publicznej sprawowana jest pod względem zgodności z prawem, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Pojęcie „orzekania o legalności” można ujmować w dwojaki sposób. Może być to ujęcie szerokie, w którym sąd administracyjny bada wszystkie okoliczności faktyczne, które „spowodowały zaskarżony akt administracyjny, towarzyszyły jego wydaniu lub nawet zostały przezeń spowodowane”¹⁵. Według ujęcia węższego mającego miejsce na płaszczyźnie sprawowanej kontroli przez sądy administracyjne „orzekanie o legalności” może ograniczać się do sprawdzenia właściwego zastosowania przepisów prawnych, kontrolując jedynie, czy materiał faktyczny został skompletowany z zachowaniem przewidzianego przez prawo trybu postępowania¹⁶. M. Wierzbowski pojęcie legalności rozumie w znaczeniu materialnym. Oznacza to nie tylko podjęcie decyzji w ramach określonych przez normę prawną, ale i użycie tej normy w celu, dla którego dana kompetencja została przyznana określonemu organowi administracji publicznej. Z tym jednak zastrzeżeniem, że nie oznacza to kontroli celowości w ogóle, ale kontrolę zgodności z celami przewidzianymi przez ustawę¹⁷. Kontrola sądów administracyjnych obejmuje kwestie związane z procesem stosowania prawa, a więc tego, czy organ administracyjny dokonał prawidłowych ustaleń co do obowiązywania stosowanej normy prawnej, czy normę tę właściwie zinterpretował, czy nie naruszył zasad ustalania określonych faktów za udowodnione oraz czy na podstawie ustalonych faktów wyciągnął właściwe konsekwencje¹⁸. Pamiętać przy tym należy, że nie każda niezgodność z prawem będzie uzasadniała zasadność wniesienia skargi. Odniesie ona swój skutek dopiero wtedy, gdy zostanie stwierdzone istnienie naruszeń objętych normami zawartymi w ustawie o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

¹⁴ Dz.U. nr 153, poz. 1269 z późn. zm.

¹⁵ J. Sawicki, *Ustawa o Najwyższym Trybunale Administracyjnym*, Warszawa 1924, s. 58. Zob. M. Mincer, *Zakres dopuszczalności kontroli decyzji administracyjnych przed Naczelnym Sądem Administracyjnym*, Nowe Prawo, 1991, nr 5, s. 11.

¹⁶ J. Sawicki, *op. cit.*, s. 58.

¹⁷ M. Wierzbowski, *Zgodność z prawem decyzji administracyjnych*, Organizacja – Metody – Technika, 1981, nr 2, s. 13.

¹⁸ J. Borkowski, J. Jendrośka, R. Orzechowski, A. Zieliński, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 1985, s. 281.

Należy nadmienić, iż działalność sądów administracyjnych nie wyklucza podejmowania przez sądy powszechne czynności względem działalności organów administracji publicznej. Kontrola realizowana przez sąd administracyjny nie jest konkurencyjna wobec czynności podejmowanych przez sądy powszechne, po prostu sądy te nie są w stanie się wzajemnie zastąpić w kontroli administracji publicznej. Każdy z nich spełnia inną funkcję i ma odmienne zadania. W związku z tym nauka rozróżnia „kontrolę aktywności lub bezczynności administracji publicznej” od „przeniesienia sprawy administracyjnej do postępowania przed sądem powszechnym”. To ostatnie oznacza, że sąd powszechny ma obowiązek definitywnego rozstrzygnięcia sprawy uprzednio prowadzonej przez organ administracji publicznej, a nie podejmowania czynności zmierzających do rozstrzygnięcia sporu o legalność działań organu. O tym, czy w określonym przypadku należy poszukiwać właściwości sądu administracyjnego, czy powszechnego, decyduje to, czy postępowanie sądowe ma polegać na kontroli działalności organu administracji publicznej, czy na rozpoznaniu sprawy przekazanej sądowi do końcowego załatwienia¹⁹.

Bez wątplenia istnieje jedno wspólne założenie kontroli sprawowanej przez sąd administracyjny i sąd powszechny, a mianowicie to, że sąd nie działa z urzędu, a czyni to dopiero na żądanie uprawnionego podmiotu zgłoszone w przepisanej formie.

Przez wymiar sprawiedliwości rozumie się rozstrzygnięcie konfliktów co do prawa środkami przymusy prawnego. Rozstrzygnięcie konfliktów polega na podejmowaniu wiążącego rozstrzygnięcia sporu prawnego za pomocą środków przewidzianych przez prawo. Przedmiotem wymiaru sprawiedliwości są konflikty co do istnienia lub treści stosunku prawnego. W zakresie właściwości wyznaczonej w art. 1 §1 u.s.a. przedmiotem tym są konflikty w sferze stosunków administracyjnoprawnych *sensu largo*, tj. stosunków prawnych, których jedną ze stron jest organ administracji publicznej (rządowej lub samorządowej) lub inny podmiot, który na mocy przepisu szczególnego został upoważniony do kształtowania treści stosunków prawnych, a drugą – podmiot (obywatel, osoba prawna, lub inna jednostka organizacyjna), dla którego jego sytuacja została przez normy prawa administracyjnego połączona z sytuacją prawną organu administracji publicznej w ten sposób, że organ ten może w sposób autorytatywny konkretyzować jego prawa i obowiązki. Utworzona przez normy prawa admini-

---

19 M. Masternak-Kubiak, T. Kuczyński, *op. cit.*, komentarz do art. 1.

stracyjnego materialnego sytuacja prawna jednostki koreluje z dążeniem jej do ochrony tego stanu rzeczy, jeżeli interes obywatela znajduje odbicie w konkretnej normie prawnej. To naturalne dążenie do urzeczywistniania przez obywatela jego interesu prawnego, powoduje konieczność wyposażenia go w odpowiednie instrumenty nacisku na administrację publiczną. Z jednej strony jednostka musi być wyposażona w możliwość wystąpienia z roszczeniem do właściwego organu administracji. Z drugiej strony, gdy ustawodawca pozostawia inicjatywę organowi administracji, obywatel może domagać się działania tego organu zgodnie z obowiązującym prawem. Jednakże organ administracji publicznej nie tylko nie jest podmiotem niezależnym i niezawisłym w swych rozstrzygnięciach, ale także przed organem tym postawiono inne cele aniżeli przed wymiarem sprawiedliwości, a mianowicie „wywołanie w świecie zewnętrznym pewnych zjawisk, uważanych za korzystne z punktu widzenia interesu publicznego”²⁰. Prawo administracyjne natomiast jest jedynie elementem określającym granice ingerencji administracji w sferę działalności jednostki. Dlatego konieczne jest, aby nad działalnością organów administracji publicznej sprawował kontrolę sąd administracyjny, który chroniłby obywatela przed arbitralnością administracji i wyrokował, które działania organów w danym wypadku są zgodne z prawem, a które nie mają cechy legalności. Podstawowym, jeśli nie wyłącznym, celem działania sądu jest realizacja prawa²¹.

Zaprzęgnięcie przez państwo praworządne do walki z dowolnością administracji – będącą jego zaprzeczeniem – prawa administracyjnego, które najpierw co do formy, a potem też co do treści, podporządkowało administrację przepisom prawa obowiązującego²², nie jest wystarczające. Konieczny jest także element kontroli działalności tejże administracji, przestrzegania prawa. Istnienia sądownictwa administracyjnego i sprawowania przez niego wymiaru sprawiedliwości domaga się sama zasada państwa prawnego. Zwieńczeniem praworządności w państwie jest istnienie sądownictwa administracyjnego, ono bowiem dopiero stwarza gwarancję przestrzegania prawa przez administrację²³. Ważne

20 S. Kasznica, *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze*, Poznań 1946, s. 10.

21 *Ibidem*, s. 10. Por. B. Wasiutyński, *Z powodu właściwości Najwyższego Trybunału Administracyjnego*, Ruch Prawniczy i Ekonomiczny, 1923, s. 576 i n.

22 J.S. Langrod, *op. cit.*, s. 5.

23 J. Borkowski, *Kodyfikacja postępowania administracyjnego w Polsce*, Studia Prawno-Ekonomiczne, 1983, nr, s. 40.

jest również stworzenie odpowiednich warunków zapisanych w normach prawnych, które strona może wykorzystywać, aby bronić się przed ingerencją administracji publicznej. Ingerencja organów administracji publicznej może wynikać z jego kompetencji, a więc może nakładać obowiązki na jednostkę z urzędu. I z tego względu każdemu przysługuje prawo do domagania się rozpoznania i ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej przez sąd niezależny od innych organów państwowych i partii politycznych, podległy tylko konstytucji i ustawie²⁴.

SUMMARY

Paweł Górecki

THE ADMINISTRATION OF JUSTICE BY ADMINISTRATIVE COURTS AS A GUARANTEE OF COMPLIANCE WITH HUMAN RIGHTS

The right to a fair trial is among the basic rights of man and citizen conferred by the provisions of international law, as well as the Constitution of the Republic of Poland of 1997. In line with the aforementioned Constitution, the principle is further detailed by the prohibition on barring recourse to the courts in pursuit of claims that allege infringement of freedoms or rights, the right to appeal judgments and decisions entered by the court of first instance, the guarantee of autonomy and independence of the courts and tribunals, as well as judicial independence, and finally the principle of the judiciary's monopoly on administering justice. In the Polish legal system the administration of justice rests with the Supreme Court, the common courts, administrative courts, and military courts. A special role is designated for administrative courts, which are responsible for the administration of justice in the scope of exercising control over the performance of public administration. The activity of the courts is aimed at the protection of the rights and freedoms of the individual (the carrier of the rights) in his or her relations with public administration, which facilitates the realization of the principle of the democratic state ruled by law. In such a state it is essential that an administrative court assumes control over the performance of the public administration organs in order to protect citi-

---

24 L. Wiśniewski, *Gwarancje praw i wolności człowieka i obywatela w przyszłej konstytucji*, [w:] *Prawa, wolności i obowiązki człowieka i obywatela w nowej polskiej konstytucji*, Poznań 1990, s 72–73.

zens from arbitrariness of administration, and decide, in each given case, whether the activities undertaken by the organs are in compliance with the law or lack the attribute of legality.

Translated by Marzena Bąk

KEYWORDS: right to fair trial, Polish administrative law, administrative courts, public administration